

מנה בכתב

לע"צ הגאון רבי בן ציון בן רבי אליהו אבא שאול זצוק"ל
הערוך והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 133 פרשת פנחס תשפ"ב

כתובות י"ז

אלא הכוונה שאם יש עדים שזינתה תחתיו היא בסקילה ואם זינתה קודם כתובתה מנה, ורב חייא בר אבין אמר שרב ששת הוכיח מזה שאם כנס בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה, והקשה ר"נ ממה ששינו שהנושא אשה ולא מצא בתולים שהיא אומרת שנאנסה אחר אירוסין ונסתחפה שדהו והוא אומר שזינתה קודם וזה מקח טעות, ומשמע שלא מגיע לה כלל, ואמר רב חייא בר אבין האם יתכן שרב עמרם וכל גדולי הדור ישבו כשרב ששת אמר את דבריו ולא הקשו משם אלא שהוא יבאר להם שמקח טעות הכוונה ממאתים אך מנה יש לה, ואין לומר שאינה מקבלת כלום, ורבא אמר שהקושיא היא נכונה שכשכתוב מקח טעות משמע לגמרי, ומה שהקשה ר"נ יש לתרץ כברייתא שאם יש עדים שזינתה תחתיו היא בסקילה, ואם זינתה קודם לא מקבלת כלום, אך אם נמצאת מוכת עץ כתובתה מנה, וא"כ רבא חזר בו מדבריו כאן שלחכמים מוכת עץ שלא הכיר בה אין לה כלום.

אם אחד כנס לשם נישואין אך יש עדים שהיא לא נסתרה ולא שהתה כדי ביאה בכ"ז כשנשאת לאחר הוא לא יכול לטעון טענת בתולים כי כנסה הראשון,

דף יב ואומר רבה שמי שכנס בחזקת שהיא בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה, ואמר רב אשי שבאמת אין לה כלל אך כאן יש לה כתובה כי הרי כנסה הראשון, וקשה שנחשוש שזינתה תחת השני, לכן אומר רב שרביא שמדובר שהשני קידש ובעל מיד, ויש ששנה את דברי רבה על מה ששינו שבתולה אלמנה גרושה או חלוצה מהנישואין כתובתן מנה ואין עליהן טענת בתולים, ואיך יתכן בתולה מהנישואין אלא מדובר במקרה שנכנסה לחופה ולא נבעלה, והוכיח רבה שהכונס בחזקת בעולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה, ודחה רב אשי שבעלמא אין לה כלל אך כאן כבר נכנסה לחופה, וקשה נחשוש שזינתה תחתיו, והעמיד רב שרביא שהשני קידש ובעל מיד, מי ששנה את דבריהם על הברייתא כ"ש שניתן לפרש על המשנה, אך מי ששנה על המשנה כברייתא הוא לא ידחה את ראייתו של רבה כי הוא יכול לומר שסמך על העדים שהיא לא נסתרה.

משנה האוכל אצל חמיו ביהודה בלי עדים אינו יכול לטעון טענת בתולים כיון שהוא מתיחד עמה. **גמרא** יש לדייק מדברי המשנה **האוכל** שיש מקומות שלא נהגו לאכול, ומוכיח אביי שגם ביהודה יש מנהג אחר בכל מקום, וכן מוכח כברייתא שר' יהודה אמר שבתחילה היו מיחדים ביהודה את החתן והכלה שעה אחת קודם החופה כדי שלבו יהיה גס בה, אך בגליל לא היו עושים כך, ובתחילה העמידו ביהודה שושבינים למשמש את החתן והכלה כשנכנסו לחופה, ובגליל לא עשו כך, ובתחילה ביהודה השושבינים ישנו בבית של החתן והכלה ובגליל לא עשו כך, ומי שלא נהג במנהג הזה אינו יכול לטעון טענת בתולים, וזה לא הולך על הרישא שאדרבה אם נהגו כך ביהודה אין טענת בתולים, ואם על הסיפא יש לומר שמי שלא מושמש לא יטען, ומבאר אביי שזה הולך על הרישא, ויש לשנות שמי שנהג כך לא יטען טענת בתולים, ורבא אומר שכתוב להדיא כל שלא נהג, אלא הכוונה שמי שלא נהג בגליל כמנהג הגליל אלא את מנהג יהודה, אינו יכול לטעון טענת בתולים, ורב אשי אומר שזה הולך על הסיפא ויש לשנות כל שלא מושמש.

משנה בין אלמנת ישראל בין אלמנת כהנים כתובתה מנה אך ב"ד של כהנים היו גובים לבתולה ד' מאות וזו וחכמים לא מחו בידם. **גמרא** ישנה ברייתא שאלמנת כהנים כתובתה מאתים, אך במשנתנו נאמר שגם אלמנת כהנים כתובתה מנה, ורב אשי אומר שהיו ב' תקנות שבתחילה תיקנו לבתולה ד' מאות וזו

דף יא ר"נ בר יצחק אומר שאילונית נקראת כך מלשון איל כזכר דהיינו שאינה יולדת.

משנה גיורת שבויה או שפחה שנפדו או השתחררו או התגיירו פחות מבת ג' ויום אחד כתובתן מאתים ויש עליהם טענת בתולים. **גמרא** רב הונא אומר שב"ד מטבילים גר קטן על דעתם, ולכאורה רב הונא בא לחדש שזה זכות להתגייר וזכין לאדם שלא בפניו וקשה שכבר שינו שזכין לאדם שלא בפניו, ויש לומר שהיינו אומרים שעכו"ם רוצה בהפקר כמו עבד שרוצה בהפקרות, קמ"ל שדוקא כשגדל שטעם טעם איסור, אך לקטן הוא זכות, ולכאורה יש להוכיח כרב הונא ממשנתנו שגיירו קטנה מבת ג' והיינו שהטבילום על דעת ב"ד, ויש לדחות שמדובר בגר שהתגייר עם בניו ובנותיו שנוח להם במה שעושה אביהם.

רב יוסף אומר שיכולים למחות כשיגדלו, ואביי מקשה ששינו שגיורת שהתגיירה פחות מבת ג' כתובתה מאתים, ואם נאמר שיכולה למחות יתכן שיתנו לה כתובה והיא תאכלנה כשהיא גויה, ויש לומר שהיא תקבל כתובה רק אחר שתגדל, ואין לומר שהיא תמחה אחר שתגדל, שאם לא מחתה מיד כשגדלה אינה יכולה למחות יותר, ורבא מקשה ממה ששינו באלו נערות שאם בא על ממזרת או נתינה וכותית וגיורת שבויה או שפחה שנפדתה או נשתחררה או התגיירה פחות מבת ג' יש להן קנס, ואם נאמר שיכולה למחות א"כ היא תקבל קנס שהיא תאכלנו כשהיא גויה, ויש לומר שהיא תקבל את הקנס כשתגדל ולא תמחה, ואין לומר שתמחה אחר שתקבל, שאם לא מחתה כשגדלה אינה יכולה למחות יותר, ואביי לא הקשה מאלו נערות, שיקנסו בכל אופן ולא חששו שתמחה שלא יהא חוטא נשכר, ורבא לא הקשה ממשנתנו כי ודאי לענין כתובה לא חששו שהסיבה שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה שייכת גם בה.

משנה לר"מ גדול שבא על הקטנה או קטן שבא על גדולה ומוכת עץ, כתובתן מאתים, ולחכמים מוכת עץ כתובתה מנה, בתולה אלמנה או גרושה מהנישואין כתובתן מנה **עמוד ב** ואין להן טענת בתולים, וכן גיורת שבויה או שפחה שנפדו או נשתחררו או התגיירו אחר ג' שנים כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים. **גמרא** רב יהודה אמר בשם רב שקטן שבא על גדולה היא נעשתה כמוכת עץ, וכשאמר את זה לפני שמואל אמר לו שמואל שאין מוכת עץ בבשר, ויש ששנה שמועה זו שרב ושמואל נחלקו בכך להדיא, שלרב קטן שבא על גדולה היא כמוכת עץ ולשמואל אינה כמוכת עץ, ורב אושעיא מוכיח ממשנתנו, קטן שבא על גדולה וגדול שבר על קטנה ומוכת עץ לר"מ כתובתן מאתים, וחכמים חלקו רק על מוכת עץ, ויש לדחות שהביאור במשנה הוא שגדול שבא על קטנה אינו כלום, וקטן שבא על גדולה היא כמוכת עץ שנחלקו בה ר"מ וחכמים.

דמי בר חמא אומר שמחלוקת ר"מ וחכמים היא כשהכיר בה שהיא מוכת עץ, שלר"מ היא כבוגרת שכתובתה מאתים ולחכמים היא כבעולה, וכשלא ידע בכך לכו"ע אינה מקבלת מאתים, ור"מ לא דימה מוכת עץ לבעולה כי לא נעשה בה מעשה בידי אדם, ולחכמים מדמים מוכת עץ לבעולה כי נעשה בה מעשה, ואילו כבוגרת לא נעשה בה מעשה כלל, ור"מ מקשה ששינו לקמן אם היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר בעולת איש את, לר"ג ור"א היא נאמנת, ומשמע גם לקבל כתובה וא"כ מוכת עץ יש לה כתובה, לכן אומר רבא שנחלקו ר"מ וחכמים בין הכיר בה בין בלא הכיר בה, שלר"מ כתובתה מאתים, ולחכמים אם הכיר בה כתובתה מנה ואם לא הכיר בה לא מקבלת כלום, ורבא חזר בו ששינו כברייתא במוציא שם רע שבא לב"ד וטוען שלא מצא בתולים, אם יש עדים שזינתה תחתיו כתובתה מנה, ולכאורה אם זינתה תחתיו היא בסקילה,

ולאלמנה מנה עמוד ב וראו שזלזלו באלמנות ואז תקנו להן מאתים, וכשראו שפרשו מהאלמנות שאמרו עד שנישא אלמנת כהנים שכתובתה מאתים נישא בתולת ישראל שגם כתובתה מאתים, והחזירו את הדבר שגם אלמנת כהנים כתובתה מנה. **רב יהודה** אומר בשם שמואל שלא רק כהנים נהגו כך אלא גם משפחות מיוחסות בישראל יכולים לנהוג כמו שנהגו הכהנים, אך ישנה ברייתא שהרוצה לעשות כדרך הכהנים עושה כגון בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל ומשמע רק כשיש צד כהונה, ובת ישראל לישראל אינו עושה, ויש לומר שלא רק בת ישראל לישראל ששניהם שוים שאינו מעלה אותה יכול להוסיף, אלא אפילו בת ישראל לכהן שהוא יכול לומר שהוא מעלה אותה ולא יתן לה יותר, קמ"ל שיתן.

משנה אם נשא אשה ולא מצא בתולים והיא אומרת שנאנסה אחר אירוסין ושדהו נסתחפה, והוא אומר שנאנסה קודם אירוסין וזה מקח טעות, לר"ג ור"א נאמנת, ור' יהושע אומר שאנו לא חיים מפיה אלא יש לה חזקת בעולה קודם שנתארסה והיא הטעתה אותו אלא א"כ תביא ראיה שנאנסה אח"כ. **גמרא** התובע מנה לי בידך והנתבע אמר איני יודע, לרב יהודה ורב הונא חייב שברי ושמא ברי עדיף, ולר"ג ור' יוחנן פטור שמעמידים את הממון בחזקתו, אמר אביי לרב יוסף ששמואל סובר ברי עדיף, ששנינו במשנה שאמרו לאשה מעוברת ממי העובר ואמרה שהוא מפלוני הכהן, לר"ג ור"א נאמנת, ואמר רב יהודה בשם שמואל שהלכה כר"ג, ורב שמואל בר יהודה אמר לרב יהודה חביבי שנית לנו ששמואל פסק כר"ג גם בראשונה והיינו שלמרות שניתן לומר שנעמיד את הממון בחזקתו בכ"ז ברי עדיף, וא"כ לכאורה רב הונא ורב יהודה סברו כר"ג, ור"ג ור' יוחנן סברו כר' יהושע, אמר ר"ג שהוא מודה שנאמנת במקרה של ר"ג כי יש לה מיגו שיכלה לומר מוכת עץ היא, אך במנה לי בידך אין לתובע מיגו, ועוד שבשעת אירוסין יש לה חזקה שעדיין לא נבעלה, ובמנה לי בידך אין חזקה לתובע, א"כ ר"ג סובר כר"ג.

דף יג שהרי הלכה כר"ג בדינים וכאן שנו ששמואל פסק להלכה כר"ג ואין סתירה בין ר"ג לר"א.

משנה אשה שאמרה מוכת עץ אני והבעל אמר דרוסת איש את לר"ג ור"א נאמנת, ור' יהושע אומר שלא חיים מפיה אלא היא בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה שלא כך. **גמרא** ר' יוחנן אומר שטענתם היא שהאשה אומרת שמגיע לה מאתים והבעל אומר שרק מנה, ור' אלעזר אומר שהאשה טוענת שמגיע לה מנה והבעל אומר שלא מגיע לה כלל שזה מקח טעות, ור' יוחנן סבר כר"ג שמוכת עץ כתובתה מאתים ור' אלעזר סבר כחכמים שבין הכיר בה בין לא הכיר בה כתובתה מנה, ור' אלעזר העדיף להעמיד כחכמים, ולר' יוחנן קשה מדוע לא פירש כר' אלעזר, ויש לומר שהוא סובר שהכונס בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה, וא"כ אין מחלוקת בינו לבינה, ולר' אלעזר מוכן מדוע המשנה חילקה לב' בבות טענת נאנסתי וטענת מוכת עץ אני, להוציא מדעת רמי בר חמא ורב חייא בר אבין בשם רב ששת, אך לר' יוחנן קשה שיכלו לכתוב בבא אחת, ויש לומר שהבבא של נאנסתי באה לחדש את כוחו של ר' יהושע שאינה נאמנת למרות שיש לה מיגו, והבבא של מוכת עץ באה לחדש את כוחו של ר"ג שנאמנת למרות שאין לה מיגו.

משנה ראו פנויה שדיברה עם אחד ושאלוה מי הוא, ואמרה הוא פלוני הכהן, לר"ג ור"א נאמנת, ולר' יהושע אנו לא חיים מפיה וחושימים שהיא נבעלה לנתין וממזר אלא א"כ היא מביאה ראיה לדבריה, ואם ראו פנויה מעוברת ושאלוה ממי העובר ואמרה מפלוני הכהן לר"ג ור"א נאמנת, ולר' יהושע אנו לא חיים מפיה והיא בחזקת מעוברת לנתין או ממזר עד שתביא ראיה לדבריה. **גמרא** זעירי מפרש במשנה מדברת היינו שנסתרה, ורב אסי מבאר שנבעלה, ולזעירי מוכן המלה מדברת, ולרב אסי מה שכתוב מדברת הוא לשון יפה כמו שכתוב אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און, ולזעירי מוכן יותר מדוע כתוב ב' בכות במשנה, אך לרב אסי קשה מה החידוש יותר בסיפא אם כבר ברישא ידענו שהיא נבעלה, ויש לומר שבבא

אחת להכשיר בה והשניה להכשיר בבתה, וזה מוכן רק למ"ד שהמכשיר בה מכשיר בבתה, אך למ"ד שגם המכשיר בה פסול בבתה קשה שאין חידוש יותר בסיפא, ויש לומר שאכן רב אסי סובר שהמכשיר בה מכשיר בבתה, ואמר רב פפא לאביי שלזעירי שרק נסתרה מדוע לר' יהושע אינה נאמנת הרי רב אמר שמלקין על יחוד אך לא אוסרים על יחוד, ולכאורה זה לא כר' יהושע, יש לומר שגם לר' יהושע לא אוסרים אך עשו מעלה ביוחסין, אך קשה ששנינו בברייתא שאם ראוה עם אחד במקום סתר **עמוד ב** או בחורבה, ואמרו לה מי הוא ואמרה איש פלוני כהן בן אח אבי, לר"ג ור"א נאמנת ולר' יהושע אנו לא חיים מפיה והיא בחזקת בעולה לנתין או ממזר עד שתביא ראיה לדבריה, ולזעירי מוכן מה שכתוב ב' מקומות, אך לרב אסי מדוע כתוב ב' מקומות אם העיקר הוא שנבעלה, ויש לומר שמקום סתר הוא חורבה אך קשה שכתוב להדיא און, ויש לומר שבאים לחדש חורבה בעיר וחורבה במדבר, שאם היו כותבים רק חורבה בעיר היינו אומרים שלכן התירו ר"ג ור"א כי רוב העיר כשרים, אך במדבר יודו שאסורה כי נלך אחר רוב העולם שהם נכרים, ואם היו כותבים רק חורבה במדבר היינו אומרים שרק שם חלק ר' יהושע אך בעיר הוא יודה שמוותרת, אך קשה שיש ברייתא שהוסיפה על המשנה, זו עדות שאשה כשרה לה ור' יהושע סובר שאינה נאמנת, אמר ר' יהושע האם אינכם מודים באשה שנשבתה ואומרת טהורה אני שאינה נאמנת, אמרו לו נכון, אמר להם מה החילוק בין זו לשבויה, אמרו לו שיש עדים שנשבתה אך כאן אין לה עדים, אמר להם שמה שכריסה בין שנייה זה כעדים, אמרו לו שבשבויה רוב עכו"ם פרוצים בעריות, אמר להם אין אפוטרופוס לעריות וכל זה בעדות אשה בגופה אך לגבי בתה לכו"ע הולד שתוקי, ויש לבאר מה המו"מ ביניהם, שאמרו לר' יהושע שאמנם יש לך ראיה על מעוברת מה תאמר במדברת, אמר להם שמדברת היא כשבויה אמרו לו שבשבויה נאסרה כי רוב עכו"ם פרוצים הם בעריות, אמר להם שגם מדברת שנסתרה אין אפוטרופוס לעריות, וא"כ רואים שהמשנה דברה על סתירה וגם על בעילה וזה תיובתא לרב אסי. **יש להקשות** לר' יהושע שהגם שאין אפוטרופוס לעריות אך רוב כשרים אצלה משא"כ בשבויה, ומוכח כריב"ל שהמכשיר

יכשיר גם ברוב פסולים והפוסל יפסול גם ברוב כשרים.

לר' יוחנן המכשירים בה מכשירים בבתה, ולר' אלעזר גם המכשירים בה יפסלו בבתה, ורבה מבאר בטעמו שאמנם לאם יש חזקת כשרות, אך לבת אין חזקת כשרות, ור"א שאל את ר' יוחנן ששנינו בברייתא בד"א בעדות אשה בגופה אך לגבי בתה לכו"ע הולד שתוקי ומשמע שתוקי ופסול, ויש לדחות שהוא שתוקי כשר, והיינו כדברי שמואל שאם היו י' כהנים ופרש אחד מהם ובעל הולד שתוקי, ופשוט שלענין ירושה אין לו כלום כי לא יודעים מי אביו אלא שמשתקים אותו מדין כהונה שכתוב והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, שדוקא מי שזרעו מיוחס אחריו למעט זה שאינו מיוחס אחר אביו.

ארוסה מעוברת באה לפני רב יוסף והיא אומרת שזה מבעלה וכך אומר הארוס,

דף יד אמר רב יוסף שאין מה לחשוש כאן שהרי הוא מודה, ועוד שבכל מקרה מאמינים לה ששמואל פסק כר"ג, ואביי אומר שכשאינו מודה לא מכשירים לכתחילה, ששמואל אמר לרב יהודה שאמנם הלכה כר"ג אך אין לעשות מעשה עד שיהיה רוב כשרים ולגבי ארוסה רוב פסולים אצלה, אמר רב יוסף שלשיטתך אם פוסקים כר"ג מדוע לא לעשות כך, אלא כוננת שמואל שלכתחילה לא תנשא אך אם נשא לא מוציאים, ובמעוברת מארוס זה כמו בדיעבד, ואביי הקשה לרבא וכי ר' יהושע סבר שאינה נאמנת והרי הוא העיד עם ר' יהודה בן בתירא שאלמנת עיסה כשירה לכהונה, אמר רבא שאשה שנשאת היא בודקת עם מי נשאת אך המזנה אינה בודקת למי היא נבעלת, ורבא מקשה שבאותה משנה אמר ר"ג לר' יהושע ור' יהודה קבלנו עדותכם אך מה נעשה שהרי גזר רבן יוחנן בן זכאי שלא להושיב על כך ב"ד שהכהנים שומעים לרחק ולא לקרב, ויש לחלק שר"ג התיר במשנתנו באומרת ברי לי

שנבעלתי לכשר ובאלמנת עיסה גם היא מסופקת, וגם בדעת ר' יהושע יש לחלק שבמשנתנו הוא אסר בספק אחד ובאלמנת עיסה מדובר רק בספק ספיקא, ור"ג סובר שבירי שלה מועיל גם בספק אחד, ובשמא זה גרוע אפילו בספק ספיקא, ור' יהושע סובר שספק אחד חזק יותר מברי ואסור וספק ספיקא קל יותר וכשר גם בשמא.

שנינו בברייתא על המשנה של אלמנת עיסה שמדובר שאין בה ספק ממזרות או נתינות או עבדי מלכים ואמר ר"מ **עמוד ב** שהוא שמע שאם אין בה אחד מכל אלו משיאים לכהונה, ור"ש בן אלעזר אמר בשם ר"מ וכן דעת ר"ש בן מנסיא שאלמנת עיסה היא שנשמע בה ספק חלל, שישראל מכירים ממזרים שביניהם אך אינם מכירים חללים שביניהם, וקשה שבברייתא כתוב שאלמנת עיסה היא שאין בה ממזרות או נתינות או עבדי מלכים ומשמע שאם חלל היא כשירה, ולכאורה גם פסול חלל הוא מדאורייתא, ועוד קשה מה ר"מ בא להוסיף, ועוד שר"ש בן אלעזר הוסיף שנטמע חלל, ות"ק הכשיר בחלל, ואמר ר' יוחנן שנחלקו בממזר צווח וחלל שותק, שלת"ק כשקוראים לו פסול והוא שותק הוא פסול, ות"ק אומר שאלמנת עיסה היא שאין בה שתוק ממזרות או נתינות או עבדות או חלל, ולר"מ שתוק חלל כשר שמה ששתק כי לא חשש לענות, ואמר ר"ש בן אלעזר לת"ק שר"מ לא אסר כשקוראים לו חלל ושותק אלא רק כשקראו לו ממזר ושותק כי הוא חושב שזה יכול להתברר, אבל אם כשקוראים לו ממזר הוא צווח וכשקוראים לו חלל אינו צווח הוא פסול, שהוא אומר מספיק לי שלא פוסלים אותי מהקהל.

ישנה ברייתא שלר' יוסי שתוק ממזר כשר ושתוק חלל פסול, ובברייתא אחרת שנינו להיפך ששתוק חלל כשר ושתוק ממזר פסול, והברייתא הראשונה ששתוק חלל פסול היא כדעת ר"ש בן אלעזר בר"מ, והברייתא השניה היא כדעת ת"ק בר"מ.

משנה ר' יוסי אומר שהיה מעשה שתינוקת ירדה למלאות מים ממעיין ונאנסה ואמר ר' יוחנן בן נורי שאם רוב העיר משיאים לכהונה היא כשירה לכהונה. **גמרא** רבא מקשה שלר"ג כשירה גם ברוב פסולין ולר' יהושע פסולה גם ברוב כשרים אמר ר' נ' שרב יהודה אמר בשם רב שהמקרה

דף טו בקטנה היה בשעת קרונה של צפורי שיש בני אדם ממקומות אחרים, וכמו שאמר רב אמי שעברה שם סיעה של כשרים, וכמו שאמר ר' ינאי שאם נבעלה בקרונות כשרה ואין הכוונה בקרון ממש אלא בשעת קרונות, אך אם פירש אחד מציפורי ובעל הולד שתוקי, כמו שאמר רב דימי בשם זעירי בשם ר' חנינא, ויש שנקטו שזעירי אמר בשם ר' חנינא שהולכים אחר רוב העיר ולא אחר רוב סיעה, ולכאורה מסתבר שנלך אחר מי שהם ניידים ולא אחרי מי שהוא קבוע, וניתן לומר שהולכים אחר רוב העיר כשיש גם רוב סיעה, ולא הולכים אחר רוב העיר לבד או אחר רוב סיעה לבד, שיש לגזור רוב סיעה אגב רוב של העיר, וברוב העיר לא מדובר שאחד מהם ובעל כי אז ודאי נלך אחר הרוב שהפורש הוא מהרוב, אלא שהיא הלכה לאחד מבני העיר וכיון שיש קביעות כל קבוע זה כמחצה על מחצה.

לכאורה יש להוכיח שאין צורך בשני רוב ששנינו שכשהיו ט' חנויות שמוכרות כשר ואחת מוכרת נבילה ולקח מאחת ואינו יודע ממי לקח, אסור מספק ואם נמצא ביניהם הולכים אחר רוב ומספיק רוב אחד, ואין לומר שמדובר שאין דלתות המדינה נעולות שיש רוב נוסף מהעולם, כי ר' זירא אמר שמדובר גם כשאין דלתות המדינה נעולות, ויש לומר שרק כאן עשו מעלה ביוחסין.

ר' זירא אמר שכל קבוע כמחצה על מחצה, והוא בין לקולא בין לחומרא, ולכאורה מקורו הוא מהברייתא של ט' חנויות שכשהספק מאיזו לקח אסור ואם נמצא הולכים אחר רוב, אך יש לדחות ששם זה רק להחמיר, אלא יש להוכיח מהברייתא של ט' צפרדעים וביניהם שרץ, ונגע ולא ידע במה, ואסור מספק שמא נגע בשרץ, ויש לדחות ששם זה להחמיר, אלא יש להוכיח מט' שרצים וצפרדע אחד ביניהם ונגע ולא ידע במה, ולמדו מהפסוק **וארב לו וקם עליו עד שיתכוון לו**, ורבנן למדו אצל ר'

ינאי שהפסוק ממעט זורק אבן לגאו ואם מדובר שהיו ט' כנענים ואחד ישראל ודאי פטור כי הרוב אינם ישראל, ואפילו במחצה על מחצה זה ספק נפשות ולהקל אלא מדובר בט' ישראלים וכנעני אחד שהוא קבוע, וכל קבוע הוא כמחצה על מחצה. **רב חייא בר אשי** אמר בשם רב שהלכה כר' יוסי במשנתנו, ורב חנן רבה אומר בשם רב שזה היה רק הוראה לשעה.

רב ירמיה מקשה האם לא צריך ב' רוב ליוחסין **עמוד ב** שהרי שנינו שאם מצא תינוק מושלך בעיר מעורבת אם רובה עכו"ם הוא כעכו"ם, ואם רוב ישראל הוא ישראל, וכן אם היו מחצה על מחצה הוא כישראל, ורב אמר שכל זה רק להחיותו אך ליוחסין אינו כישראל, ושמואל סובר שמותר אף לפקח עליו הגל בשבת, ויש לתרץ שרב יהודה אמר בשם רב שהמעשה היה בעת קרונות של ציפורי, אך זה קשה לרב חנן בר רבא שזה היה הוראת שעה, ורב חנן יסבור שזה לא היה בעת קרונות של ציפורי ויש רק רוב אחד.

יש להקשות במה ששמואל התיר לפקח הגל שהרי הוא סובר שלא הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב, ויש לומר ששמואל הולך על הרישא במשנה שם שרוב עכו"ם כעכו"ם, ואומר שמואל שלא הולכים אחר הרוב ומפקחים הגל, ומה שהוא נקרא עכו"ם אמר רב פפא שמותר להאכילו נבילות ובעיר שרובה ישראל הוא כישראל להחזיר לו אבידה, ומחצה על מחצה הוא כישראל אמר ר"ל שהוא נ"מ לנזקין, אך אם נגח שור שלנו שור שלן ודאי אין לחייב את הנוגח שאומרים לו הבא ראיה שהוא ישראל ויקח, אלא כששורו נגח את שלנו שמשלם מחצה, ועל החצי השני הוא יאמר הביאו ראיה שהוא לא ישראל ויקחו.

פרק האשה שנתארמלה

משנה אשה שהתארמלה או התגרשה והיא אומרת שהיתה בתולה בנישואיה והוא אומר שנשאה אלמנה אם יש עדים שיצאה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים, ור' יוחנן בן ברוקה אומר שיש ראיה גם מחילוק קליות, ור' יהושע מודה בדיני ממונות שהאומר לחבירו שדה זו היתה של אביך ולקחתיה ממנו נאמן,

דף טז שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, אך אם יש לו עדים שהשדה היתה של אביו והוא אומר שלקחה ממנו אינו נאמן. **גמרא** המשנה אומרת שכשיש עדים שיצאה בהינומא היא נאמנת, משמע שבלי עדים הבעל נאמן, ולכאורה המשנה סותמת לא כר"ג שנאמנת גם בלי עדים, ויש לומר שר"ג אמר שנאמנת בכרי ושמא אך בכרי וכרי נאמנת רק בעדים, והמקשן סבר שכיון שרוב הנשים נישאות בתולות זה יהיה בכרי ושמא, ומסתבר כך שהמשנה מסיימת שר' יהושע מודה בשדה, וזה מובן אם ר"ג דיבר ברישא שהוא מודה בכרי וכרי לכן המשנה מוסיפה שר' יהושע יודה בשדה, אך אם ר"ג לא דיבר כאן למי מודה ר' יהושע אך יתכן שר' יהושע מודה למיגו של פרק ראשון ואין הכוונה למשנה שהיתה מעוברת והיא אמרה שזה מכהן שלר"ג ור"א נאמנת, ולר' יהושע אינה נאמנת כי זה לא מיגו אלא כריסה בין שנייה, ואם הכוונה למשנה של ראוה מדברת ושאלוה מי הוא ואמרה פלוני הכהן שלר"ג ור"א נאמנת ולר' יהושע אינה נאמנת, שזה מובן רק לר' זירא שהיא נסתרה ויש לה מיגו שיכלה לומר לא נבעלתי כלל, אך לרב אסי שהיא נבעלה אין שם מיגו, ואם הכוונה למשנה שלדבריה היא מוכת עץ ולדבריה היא נבעלה, שלר"ג ור"א נאמנת ולר' יהושע אינה נאמנת, זה מובן לר"א שהויכוח הוא שתקבל מנה או לא כלום שיש מיגו שמוכת עץ אני תחתך, אך לר' יוחנן שהויכוח ביניהם הוא על מאתים או מנה אין שם מיגו, אלא הכוונה על המשנה של הנושא את האשה ולא מצא בתולים שהיא אומרת שנאנסה אחר אירוסין והוא אומר שנאנסה קודם, ולר"ג ור"א נאמנת שיש מיגו שיכלה לומר מוכת עץ אני תחתך שאינה פסולה לכהונה והיא אומרת נאנסתי שאוסרת עצמה לכהונה בטענה זו, ולר' יהושע אינה נאמנת, אך לכאורה מה ההבדל ביו המיגו הזה למיגו של שדה של אביך ולקחתיה, ויש לומר ששם יש ריעותא שאין לה בתולים ולגבי שדה אין שור שחוט לפניך שיעלה על לב מישהו לתבוע, ואין ריעותא שהיתה של אביו.

לכאורה גם בלי עדים נאמין לאשה כי רוב נשים נישאות בתולות, אמר רבינא שאמנם הרוב נישאות בתולות אך יש מייעוט שנישאות אלמנות והנשאת בתולה יש לה קול **עמוד ב** וכיון שלזו אין לה קול יש לה ריעותא ברוב, אך לכאורה יש להוכיח ממה שלא היה קול שכשיש עדים הם עדי שקר, אלא כוונת רבינא שרוב הנישאות בתולות יש להם קול ואינו הוכחה לגמרי וזו שאין לה קול יש לה רק ריעותא ברוב.

כשיש עדים שיצאה בהינומא נאמנת, וקשה שנחשוש שתוציא ממנו בב"ד זה ותלך לב"ד אחר ותוציא שם כתובה, ואמר ר' אבהו שכותבים לה שובר ורב פפא אומר שמדובר במקום שלא כותבים כתובה ולא חששו שתוציא שוב, ויש ששנו את מחלוקתם על הברייתא שאם אבדה כתובתה או הטמינה אותה או נשרפה, ורקדו או שחקו לפניו או העבירו לפניו כוס של בשורה או מפה של בתולים, אם יש עדים בכל אחד מהדברים הללו גובה מאתם, וקשה שנחשוש שהיא תוציא כתובה שוב בב"ד אחר, אמר ר' אבהו שכותבים שובר, ורב פפא אומר שמדובר במקום שלא כותבים כתובה, אך כתוב שם שאבדה כתובתה, יש לומר שהוא כתב לה ולא חוששים שתוציא אותה שהכוונה שהיא אבדה אותה לגמרי, אך זה כבר כלול בנשרפה, ועוד קשה מהטמינה שנחשוש שתוציא, ועוד מה נוסף באיבדה אלא שאם אבדה זה כהטמינה ולא תגבה ללא עדים שאמרו שהכתובה נשרפה, מי ששנה מחלוקתם על הברייתא ק"ו שחלקו במשנה אך מי ששנה מחלוקתם במשנה יתכן שכבריייתא לא יחלקו כי יהיה קשה לרב פפא ממה שכתוב איבדה.

לכאורה קשה בברייתא שנחשוש שתוציא בעדי הינומא בב"ד אחד ואח"כ תוציא בב"ד אחר, יש לומר שבאופן שאין אפשרות אחרת לכו"ע כותבים שובר.

כוס של בשורה אמר רב אדא בר אבהו שהכוונה שמעבירים לפניו יין של תרומה כלומר שהיא ראויה לאכול בתרומה, ורב פפא מקשה שגם אלמנה ראויה לאכול בתרומה, אלא הכוונה שהיא ראשית בתרומה.

ר' יהודה אומר שמעבירים לפניו חבית יין, ואמר רב אדא בר אבהו שלבתולה מעבירים חבית סתומה ולבעולה מעבירים חבית פתוחה, ואין לומר שלפני בתולה נעביר ולפני בעולה לא נעביר, כדי שלא תתפוס מאתם ותאמר שנישאה בתולה ומה שלא העבירו חבית יין כי היה איזה אונס.

לב"ש אומרים שבח הכלה בריקוד לפניו

דף יז לפי מה שהיא, ולב"ה תמיד אומרים כלה נאה וחסודה, אמרו בב"ש אם היתה חגיגת או סומא איך יגידו כך הרי התורה אמרה מדבר שקר תרחק, אמרו בב"ה שמי שלקח מהשוק מקח רע האם משבחים או מגנים אותו לפניו, פשוט שמשבחים, לכן אמרו שלעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות לעשות לאיש כרצונו.

רב דימי אמר שבא"י שרים לפני הכלה שאף ללא כחל או שרק או פרכוס היא יעלת חן, וכן כשסמכו את ר' זירא שרו לו שהוא נאה ללא כחל שרק או פרכוס, וכשסמכו את ר' אמי ור' אסי שרו להם רק כמוהם סמכו ולא תסמכו מהמסרסים ומהסמרטוטים ויש אומרים ששרו לא תסמכו מהאומרים חמישית טעם ומהסורמיסין,

כשר' אבהו בא מהשיבה לבית הקיסר היו יוצאות השפחות של הקיסר ושרו לפניו נשיא עמו ומנהיגו עמוד האור ברוך בואך לשלום.

אמרו על ר' יהודה בר' אלעאי שנטל בד של הדס ורקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה, רב שמואל בר רב יצחק היה רוקד לפני כלה בג' בדי הדס ואמר ר' זירא שהוא מבייש את התלמידים, אך כשנפטר רב שמואל הפסיק עמוד אש בינו לעם וידוע שדבר זה מגיע לאדם אחד או שניים בדור ואמר ר' זירא הועיל לו שוט ההדס, או שטותו או שיטתו, רב אחא היה מרכיב כלה על כתיפיו ורוקד אמרו לו החכמים האם לנו מותר אמר להם אם היא נראית לכם כקורה בעלמא מותר ואם לא, אסור, ר' שמואל בר נחמני אמר בשם ר' יונתן שמותר להסתכל בפני הכלה כל שבעה כדי לחבכה על בעלה, ואין הלכה כמותו.

מעבירים המת מלפני הכלה ומעבירים מת וכלה מלפני מלך מישראל ואמרו על אגריפס המלך שעבר מלפני כלה ושבתוהו חכמים ומשמע שעשה כראוי, אך קשה שרב אשי אומר שגם למ"ד שנשיא יכול למחול על כבודו, מלך אינו יכול למחול על כבודו, שנאמר **שום תשים עליך מלך תהא אימתו עליך**, ויש לומר שאגריפס עשה כך בפרשת דרכים ולא היה ניכר שהוא מחל על כבודו.

מבטלים תלמוד תורה להוציא המת ולהכנסת כלה וכך עשה ר' יהודה בר' אלעאי וכל זה כשאין לפניו כל צרכו אך אם יש כל צרכו אין מבטלים, ושיעור צורך המת אמר רב שמואל בר איני בשם רב י"ב אלף אנשים ור' אלפים שופרות, ויש אומרים י"ג אלף איש ומהם ו' אלפים שופרות, ועולא אמר כשיעור שחוצצים אנשים מהשער עד הקבר, ורב ששת אמר בשם ר' יוחנן שהשיעור בנטילה כנתינת התורה בס' ריבוא וכל זה למי שקרא ושנה **עמוד ב** ולמי שלימד לאחרים אין שיעור.

סורחב בר פפא מבאר שהינומא הוא חופה של הדס עגולה, ור' יוחנן אומר שהוא כמין צעף על ראשה שמשתרבב על עיניה.

ר' יוחנן בן ברוקה אמר שחילוק קליות הוא ראייה וכ"ז ביהודה, ובבבל אמר רב שנתנו שמן בראש התלמידים, אמר רב פפא לאביי האם כוונתך לשמן של חפיפה אמר אביי יתום אתה מהמנהג שלא שמו לך שמן כמו אותו ת"ח שהתעסק להשיא בנו עם בית רבה בר עולא או להיפך שרבה בר עולא התעסק להשיא בנו עם בת ת"ח ושמו שמן על ראשו בשעת מעשה, והסימן לאלמנות שלא מחלקים קליות.

ר' יהושע מודה באומר שהשדה היתה של אביו ולא כתוב שהוא מודה שדה זו שלך היתה כי המשנה מסיימת שאם יש לו עדים שהיא שלו אינו נאמן, ולכאורה זה תלוי שאם אכלה שני חזקה ודאי נאמן ואם לא אכל שני חזקה אינו נאמן, ולגבי אביו זה יתכן במקרה שאכל ב' שנים בחיי האב ושנה אחת בחיי הבן כדברי רב הונא שאין מחזיקים בנכסי קטן אפילו הגדיל, ואין להקשות מה רב הונא הוסיף על המשנה, כי הוא מחדש את הדיוק במשנה או שהחידוש הוא שאפילו הגדיל לא מחזיקים בנכסיו, אך לכאורה יכלו לשנות ג' שנים בו, וכגון שאכל ב' שנים ושנה אחת הוא ברח, אך זה תלוי שאם ברח מחמת נפשות אינו נאמן כי לא יכל למחות, אך אם ברח מחמת ממון יש להוכיח ממה שלא מחה כי הרי מחאה שלא בפניו נחשבת מחאה שכתוב שיש ג' ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן וגליל, שאם היה הבעלים ביהודה והחזקה היא בגליל או להיפך אינו חזקה עד שיהיה עמו במדינה, ודנו בזה שאם מחאה מועילה שלא בפניו זה יועיל גם ביהודה וגליל, ואם אינה מועילה אפילו כששניהם ביהודה זה לא יהיה חזקה, ואמר ר' אבא בר ממל שמחאה שלא בפניו היא מחאה והמשנה מדברת בשעת חירום ויהודה וגליל הם כשעת חירום